

GRADIVA IN SMERNICE ZA IZOBRAŽEVANJE AKTIVNIH OPAZOVALCEV V OBČINAH

April 2024

1. O PROJEKTU CIFER

Usposabljanje izvajamo v okviru projekta **Mesto za vsakogar – Odgovorno delovanje za vključujoče lokalne skupnosti (CIFER)**. Z njim hočemo okrepiti razumevanje, da so integracija migrantskega prebivalstva in protirasistične politike povezane in morajo potekati z roko v roki. Projekt gradi na dejstvu, da je za uspešno integracijo ključna lokalna raven in da je pomembno graditi koalicije in zaupanje med migrantsko skupnostjo, lokalno skupnostjo (zlasti lokalnimi oblastmi, socialnimi in športnimi deležniki in kulturnimi ustanovami), izobraževalno in nevladno. Takšno sodelovanje nasprotuje diskriminaciji in spodbuja vključevanje v institucije in izven njih.

V projektu smo izvedli raziskavo o stanju na področju rasizma, ksenofobije in nestrpnosti v izbranih mestih (Ljubljana, Zagreb, Budimpešta, Pariz in Malmö). Raziskava je obsegala analizo politik in relevantnih virov ter intervjuje in fokusne skupine s predstavniki lokalnih, izobraževalnih in nevladnih skupnosti ter oseb z migrantskim ozadjem. Z raziskavo smo ugotavljali, kako rasizem, ksenofobijo in diskriminacijo obravnavajo mestne oblasti (občinski organi) in obstoječe politike, hkrati pa raziskovali ozaveščenost oseb z migrantskim ozadjem o njihovih pravicah, možnostih in potrebah za obravnavo rasizma, ksenofobije in diskriminacije, ki jih lahko doživljajo. Projekt je nadalje obsegal pripravo gradiv in pilotno protirasistično usposabljanje za aktivne opazovalce (*bystanders*) s predstavniki lokalnih, izobraževalnih in nevladnih skupnosti. Naslednji koraki pa so še: priprava osnutkov akcijskih načrtov proti rasizmu v mestih Ljubljana, Zagreb in Budimpešta s pomočjo izkušenj iz Pariza in Malmöja, kjer takšne akcijske načrte že imajo, priprava in izvedba vodenih ogledov treh mest z migranti_kami, ter drugi javni dogodki in zaključna konferenca v Ljubljani.

2. NAMEN IZOBRAŽEVALNEGA GRADIVA

Namen tega izobraževalnega gradiva je povezati osebni pristop k preprečevanju rasizma in institucionalno delovanje z osredotočenjem na lokalne uradnike in druge akterje ter jih opolnomočiti za protirasistično delovanje v njihovem neposrednem okolju. Temelji na raziskavah¹ o vsakodnevnih izkušnjah priseljencev v več evropskih mestih in njihovih konkretnih zgodbah o rasni in drugi rasno povezani diskriminaciji, predvsem tisti, ki se dogaja na javnih mestih in institucionalnih okoljih.

Priročnik vsebuje izobraževalno gradivo, ki je pripravljeno za usposabljanje z udeleženci z več institucij na ravni občin (upravne enote, socialne, zdravstvene in izobraževalne službe itd.). Cilj usposabljanja je prepoznavanje rasizma in rasističnih dejanj, spodbujanje k ukrepanju v primerih rasne diskriminacije in izboljševanju položaj priseljencev, ki so izpostavljeni rasizmu ali so v nevarnosti, da mu bodo izpostavljeni. Obravnava tudi intersekcijsko diskriminacijo in

---

¹ CIFER Cross-country framework poročilo: https://www.mirovni-institut.si/wp-content/uploads/2024/03/Cifer_national-report-Cross-country.pdf

želi udeležence ozavešiti o povezavah med različnimi vrstami diskriminacije ter o tem, kako jih razumeti in jim pristopiti.

Rasizem je bil v preteklosti pogosto ignoriran, njegov obstoj pa se, podobno kot druge oblike diskriminacije, velikokrat zanika. Poleg tega se rasizem pogosto vrši skupaj z drugimi oblikami diskriminacije, kot je diskriminacija po spolu, homofobija ali transfobija ali pa diskriminacija na podlagi vere. Do diskriminatornih dejanj ali celo nasilja lahko pride v institucijah, na javnih mestih ali kjerkoli v medčloveških odnosih. Namen tega izobraževalnega gradiva in izobraževanja je obravnavati rasizma in rasističnih dejanj tako, da se osredotočimo na načela in prakse boja proti rasizmu z uporabo **pristopa »aktivnega opazovalca«**. Ta načela, prakse in dejanja je mogoče uporabiti tudi za druge oblike diskriminacije.

3. OPAZOVALCI IN PRISTOP OSREDOTOČENJA NA OPAZOVALCE

Pristop aktivnega opazovalca je dobro znana praksa posredovanja v primerih diskriminacije in nadlegovanja (na podlagi rase, spola, invalidnosti itd.). Osredotoča se na tiste, ki so priče diskriminacije, nadlegovanja in nasilja, vendar se kot opazovalci na ta dejanja se ne odzovejo (prim. Banyard et al., 2009). Pristop želi izboljšati pripravljenost posameznikov za odziv na dejanja diskriminacije, nadlegovanja in nasilne situacije, ki vključujejo druge ljudi, s čimer se krepi odgovornost posameznikov in skupnosti. (Magalhães et al. 2017)

V okviru širšega delovanja za preprečevanje rasistične in drugih oblik diskriminacije je pomembno, da se intervencija ne osredotoča le na posamezne storilce ali žrtve in da ne obravnava le neposrednih posledic njihovih dejanj in preprečuje nadaljnje nadlegovanje. Spodbuditi mora tudi razvoj strategij in ukrepov v smeri družbenih, kulturnih in političnih sprememb, hkrati pa promovirati enakost, pravičnost in spoštovanje človekovih pravic. V nasprotnem primeru zanemarjamo okoliščine in razloge, ki so podlaga za pojav rasističnih dejanj in nasilja. Zato je pomembno okrepiti razumevanje vzrokov in posledic izpostavljenosti rasizmu, spremeniti odnos do teh dejanj, preoblikovati vedenje, hkrati pa tudi izboljšati strategije za odzivanje. Ta element je v institucionalnih programih, ki se ukvarjajo z opazovalci in v programih, ki se osredotočajo na (lokalne) skupnosti, še posebej pomemben. Eden od važnih rezultatov aktiviranja opazovalcev je lahko tudi, da celotna skupnost in člani institucij spoznajo, da (lahko) imajo pomembno vlogo v preprečevanju rasizma (Potter idr., 2009), ali v primeru tega projekta, da občina oziroma mesto potrebuje strategije za preprečevanje rasizma in protirasistični akcijski načrt ter druge institucionalne mehanizme boja proti rasizmu.

3.1. Kdo je opazovalec? Kaj je posredovanje opazovalcev?

Opazovalci so posamezniki ali skupine ljudi, ki so priče dogodku, ki bi lahko vključeval diskriminacijo, nasilje ali izredne razmere, vendar se raje odločijo stati ob strani, kot posredovati. V primeru intervencije opazovalcev, če se odločijo, da ne bodo stali ob strani, ampak vstanejo in spregovorijo, se zgodi premik in sprememba. Razvijanje zavestne intervencije opazovalca pomeni iskanje najboljših načinov, kako se ljudje lahko vključijo in ukrepajo v določeni situaciji. (Magalhães et al. 2017)

Opazovalec v primerih rasizma je nekdo, ki je priča rasističnemu nadlegovanju ali diskriminacije, ali kako drugače ve za incident rasizma, vendar ni žrtev ali neposredno vpleten. Neukrepanje in v primerih rasističnih incidentov podpira rasizem in mu omogoča razrast, zato je pomembno ukrepati. Preden ukrepamo, je pomembno zagotoviti, da to

počnemo na varen in preišljen način. Dejanja aktivnih opazovalcev so dejanja posredovanja in podpora, ki jo lahko navzoči kot opazovalci nudijo žrtvam rasizma. (Nelson et al. 2011)

Poenostavljeno reeno je torej antirasizem opazovalcev »dejanje 'navadnih' ljudi kot odgovor na medosebni ali sistemski rasizem, ki so mu priče.« (RacismNoWay 2000)

3.2. Koraki pri posredovanju opazovalcev

Po mnenju več avtorjev (Latane in Darley 1970; Berkowitz 2009) obstaja več korakov v procesu aktivnega posredovanja opazovalca. Posamezniki morajo:

1. Opaziti dogodek
2. Razumeti ga kot problem
3. Počutiti se odgovornega za spopadanje z njim
4. Imeti potrebna znanja za delovanje
5. Odločiti se za posredovanje

Zato torej mora opazovalec, da bi lahko posredoval, razumeti problem, in vedeti ne samo »kdaj«, ampak tudi »kako« ukrepati. Pri tem morajo upoštevati tudi lastne okoliščine in varnost. Veče poznavanje tega, kaj sta rasizem in diskriminacija ter kakšni so resnični problemi priseljenskega prebivalstva, lahko ravno tako spodbudi posredovanje.

3.3. Ovire, ki preprečujejo posredovanje

Obstaja več ovir, ki mimoidoim preprečujejo, da bi se odločili posredovati. Pogosto se ne odločijo ukrepati, ko se kaj zgodi, zaradi »razpršenosti odgovornosti« – mislijo, da bo nekdo drug nekaj naredil. Intervencija je verjetnejša v primerih, ko žrtev prosi za pomoč ali je vidno v stiski. Poleg tega bo podpora skupine in skupno dojeanje napačnega ravnanja povečala verjetnost posredovanja opazovalcev. Opazovalce lahko zavira strah pred mašcevanjem. Osebne in situacijske značilnosti opazovalcev so prav tako pomembne pri posameznikovih odločitvah o tem, ali se bodo vmešavali ali ne.

Glede na ugotovitve raziskave *Bystander Anti-Racism Project*,² ki jo izvaja *Western Sydney University*, ovire za antirasizem opazovalcev vključujejo predvsem strah, da bi sami postali tarča tistih, ki diskriminirajo ali nadlegujejo, in pomanjkanje znanja o tem, kaj in kako storiti. Opazovalci »nimajo občutka za to, katere taktike, retorika in besede so dovolj učinkoviti« (SPLC 2021). Na tem področju ni veliko raziskav, predvsem pa ne vemo veliko o pripravljenosti institucij, organizacij in v njih delujočih posameznikov na to, da se kot aktivni opazovalci odzovejo na rasizem.

Glavne ovire za aktivno posredovanje opazovalcev so po ugotovitvah projekta *Bystander Anti-Racism Project* (SPLC 2021) naslednje:

- Tarčo rasizma, rasističnega napada vidimo kot pripadnika_co druge skupine, za katero nismo odgovorni (izključevalna skupinska identiteta)

2

https://www.westernsydney.edu.au/challengingracism/challenging_racism_project/our_research/bystander_anti-racism

- Strah pred nasiljem ali poniževanjem, oziroma da bi mi postali tarča storilca_ke
- Občutek, da bi bilo naše ukrepanje neučinkovito
- Pomanjkanje znanja o tem, kako posredovati
- Zaskrbljenost, da bi naše „vmešavanje“ veljalo za neprimerno, agresivno ali denimo „nežensko“ (spolne vloge)
- Strah, da naredimo slab vtis
- Želja po ohranjanju pozitivnih medosebnih odnosov
- Želja po izogibanju konfliktom
- Mnenje, da je svoboda govora neomejena (politična ne-korektnost)
- Družbene norme, ki tolerirajo rasizem.

3.4. Načini delovanja opazovalca

Delovanje aktivnega opazovalca je lahko denimo zgolj odkrito izkazovanje podpore žrtvi, neposredno nasprotovanje diskriminaciji, razlaganje storilcu spornega dejanja, da njegovo ravnanje in vedenje ni primerno ali je nezaželeno, odvracanje pozornosti od njegovega dejanja ali prijava pristojnim institucijam ali organom, tj. klicanje policije ali varnostnikov, kadar je nekdo agresiven. Reakcija lahko vsebuje tudi izražanje podpore prizadetim, izkazovanje sočutja in nestrinjanja z diskriminatornimi dejanji.

Protirasistični projekt opazovalcev Univerze Western Sydney navaja naslednje ukrepe kot oblike delovanja opazovalcev (RacismNoWay 2000):

- Soočenje ali nestrinjanje s storilcem (če je to varno)
- Imenovati to "rasizem" ali "diskriminacija" (če je to produktivno)
- Prekinjanje ali odvracanje storilca (če je to varno)
- Tolažba prizadetih oseb
- Izražanje razburjenih občutkov
- Iskanje pomoči prijatelja, učitelja, vodilne osebe, trenerja itd.
- Prijava dogodka oblastem.

Štiri D dejanja opazovalca:

Odvračanje - *distract* (odvracanje pozornosti – zamotimo povzročitelje, da bi zaustavili incident);

Delegiranje - *delegate* (prosimo za pomoč tretjo osebe);

Odlaganje - *delay* (ukrepamo po dejanju);

Dokumentiranje - *document* (posnamemo dogodek).

<https://www.splcenter.org/20171005/splc-campus-guide-bystander-intervention#bystander>

3.5. Kaj pomaga opazovalcem, da posredujejo?

- Znanje, kaj je rasizem
- Zavedanje škode, ki jo povzroča rasizem
- Zaznavanje odgovornosti za posredovanje
- Zaznana sposobnost za posredovanje

- Želja po izobraževanju storilca
- Čustveni odzivi na rasizem: empatija, izražanje jeze, neodobravanja itd.
- Samopotrditvev
- Protirasistične družbene norme

Vir:

https://www.westernsydney.edu.au/challengingracism/challenging_racism_project/our_research/bystander_anti-racism

4. PRIČAKOVANI REZULTATI PROGRAMA UKREPANJA OPAZOVALCEV

Program bo povečal ozaveščenost udeležencev in institucij o napačnem delovanju in pomenu enakosti ter o škodi za žrtve in negativnem vplivu rasistične diskriminacije in rasizma na osebne odnose, družbeno, institucionalno in politično klimo. Udeleženci bodo izboljšali svoje znanje o protirasistični intervenciji in okrepili svoje sposobnosti prepoznavanja rasizma ter pripravljenost ukrepati, ko so mu priča. Poleg tega bodo udeleženci povečali zavedanje o tem, da lahko prav vsak vpliva na spremembo, če se zoperstavi rasizmu. Eden od pomembnih rezultatov intervencije opazovalcev bi lahko bil tudi ta, da bi celotna skupnost in člani institucij spoznali, da imajo pomembno vlogo (Potter idr., 2009) in da mesto potrebuje okvir za ukrepanje proti rasizmu.

Evalvacijske ankete z udeleženci (pred in po izobraževanju) bodo uporabljene za merjenje vpliva programa na znanje, odnos in pripravljenost udeležencev za posredovanje in pomoč pri razvoju okvira za akcijski načrt proti rasizmu.

Reference in viri:

Anti-racism and anti-discrimination for municipalities: Introductory manual, <https://www.ohrc.on.ca/en/book/export/html/2495>

Banyard, V.; Moynihan, M. & Crossman, M. (2009) "Reducing sexual violence on campus: the role of student leaders as empowered bystanders", *Journal of College Student Development*, 50(4), 446-457

Berkowitz, A. (2009) *Response Ability: Complete Guide on Bystander Behavior*, Chicago: BECK & CO

Bystander Anti-Racism Project (2014) *Challenging Racism Project*. Western Sydney University. https://www.westernsydney.edu.au/challengingracism/challenging_racism_project/our_research/bystander_anti-racism

Darley, J. M., & Latane, B. (1968). Bystander intervention in emergencies: Diffusion of responsibility. *Journal of Personality and Social Psychology*, 8(4, Pt.1), 377–383. <https://doi.org/10.1037/h0025589>

National Anti-Racism Framework Scoping Report (2022), <https://humanrights.gov.au/our-work/race-discrimination/publications/national-anti-racism-frameworkscoping-report>

Nelson, J. K., Dunn, K. M., & Paradies, Y. (2011). Bystander anti-racism: A review of the literature. *Analyses of Social Issues and Public Policy*, 11(1), 263-284.

Blessett, B. & Gaynor T. S. (2021) Race, Racism and Administrative Callousness: Using Critical Race Theory for a Race-Conscious Public Administration, *Public Integrity*, Vol. 23, 2021 - Issue 5: Race, Racism and Administrative Paralysis, pp. 455-458, <https://doi.org/10.1080/10999922.2021.1967011>

Gintova, M. (2023) Anti-racism in the Public Service of Canada: How can critical race theory inform research and practice in Canadian public administration? *Canadian Public Administration*, 66 (4), pp. 574-580, DOI: 10.1111/capa.12542

Magalhães, M.J., Sharp-Jeffs, N., Pontedeira C., Guerreiro A., Kelly L., Felgueiras R. & Silva V. (2017) Literature Review. https://www.academia.edu/38365261/Literature_Review_on_Sexual_Harassment_and_Bystanders_Projects

National Action Plan Against Racism (New Zealand), <https://www.justice.govt.nz/justice-sector-policy/key-initiatives/national-action-plan-against-racism/>

Peace Institute (2023) City for Everybody - Building Responsible Action for Inclusive Local Communities (CIFER). Cross-country framework. https://www.mirovni-institut.si/wp-content/uploads/2024/03/Cifer_national-report-Cross-country.pdf

Perocco, F. (eds) Racism in and for the Welfare State. Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-06071-7_1

Potter, S.; Moynihan, M.; Stapleton, J. & Banyard, V. (2009) "Empowering Bystanders to Prevent Campus Violence Against Women", *Violence Against Women*, 15(1), 106-121

Puvanendran, K. et al. (2021) Anti-racist Principles, Guidance and Toolkit. Act boldly. <https://wellcome.org/what-we-do/diversity-and-inclusion/wellcomes-anti-racist-principles-and-toolkit>

RacismNoWay (2000) Anti Racism Education in Australian Schools. Bystander Action. Australian Government. <https://racismnoway.com.au/get-involved/bystander-action/>

Southern Poverty Law Centre – SPLC (2021) A Guide for Bystander Intervention, <https://www.splcenter.org/20171005/splc-campus-guide-bystander-intervention#bystander>

5. PROGRAM ZA UKREPANJE OPAZOVALCEV: USPOSABLJANJE ZA PROTIRASISTIČNO DELOVANJE OPAZOVALCEV ZA OBČINE PROJEKTA CIFER

Udeleženci:	Uslužbenci mestne občine, upravnih enot, socialnih, zdravstvenih in izobraževalnih služb, NVO, 10-15 udeležencev na termin.
Trajanje:	3 ure; 3 moduli po 45-50 minut, zaključna evalvacija 15 minut, dve pavzi (10-15 minut).
Viri, potrebni za izvedbo	Ustrezen prostor, računalnik, internetna povezava, video projektor, flipchart, papir, pisala, markerji, power point predstavitev, tiskani izročki (vinjete in drugi materiali). Evalvacijski vprašalniki pred in po izobraževanju.
Priprava in klima za učenje	<p>Poskrbite, da bodo informacije o podpornih organizacijah, ki se ukvarjajo z rasizmom in diskriminacijo, dostopne udeležencem. To lahko vključuje plakate organizacij ali naslove spletnih mest na tablah ali izročkih. Poskusite vključiti vrsto ustanov in nevladnih organizacij, ki nudijo podporo tistim, ki doživljajo rasizem in diskriminacijo.</p> <p>Usposabljanje lahko vodita en ali dva moderatorja, ki imata znanje o boju proti rasizmu in posredovanju opazovalcev.</p> <p>Razporedite stole v sobi v polkrog. To bo pomagalo ustvariti občutek odprtosti (namesto omejitev za mizami) in vas in udeležence postavilo na isto raven.</p> <p>Morda boste morali prilagoditi časovni raspored aktivnosti. Bolje je, da naredite manj točk v modulih, da razberete in raziščete povedano, kot pa da hitite, da se prebijete skozi vse vaje.</p> <p>Pred začetkom se prepričajte, da so udeleženci seznanjeni s postopki in zaupnostjo.</p>
Uvod + Modul 1: Spoznavanje tem rasizma in opazovalcev (50 minut)	
Uvod (trener): 5-10 minut	<p>Predstavite se in pojasnite, kaj je ta program in kakšni so njegovi cilji ter na kratko predstavite projekt CIFER.</p> <p>Pravila obnašanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zaupnost – kar se v sobi pove o posameznikih, ostane v sobi. • Uporaba izjav »jaz« – govorite o sebi in svojih občutkih, ne o občutkih drugih. • V redu je ne sodelovati – udeležencem ni treba sodelovati pri določeni dejavnosti, če tega ne želijo, • Brez obsojanja – ljudje imajo lahko različne ravni znanja ali postavljajo vprašanja, ki jih niste pričakovali. Brez neprimernega smejanja drugim.

	<ul style="list-style-type: none"> • Bodite odprti – pogovarjajte se o tem, kako so udeleženci že oblikovali svoje zamisli in prepričanja o temi; pomemben del učenja je, da smo odprti za slišanje nečesa novega in da izzivamo lastne poglede in prepričanja. • Samooskrba – usposabljanje lahko udeleženci tudi zapustijo, če ne želijo več sodelovati. <p>Moduli in časovni raspored: razložite program in kako boste nadaljevali</p>
<p>Predstavitev udeležencev: 10 minut</p>	<p>Izberite dinamičen način predstavitve, vendar pazite na čas. Na primer: prosite udeležence, naj se predstavijo, navedejo svoja imena, kje delajo in eno stvar, ki bi se jo radi naučili do konca izobraževanja.</p> <p>Preden nadaljujete, prosite udeležence, da izpolnijo anonimne vprašalnike pred usposabljanjem!</p>
<p>Ogrevalna vaja: 15 minut</p> <p>Kako doživljamo rasizem (namesto »Kaj je rasizem«) v naši skupnosti in mestu?</p>	<p>Začnite s kratkim videoposnetkom »Tzafar«: V čakalnici v bolnišnici družina noče sedeti poleg temnopoltega mladeniča. Potem se izkaže ...</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=dfccrwUIROU (2:38)</p> <p>Pogovorite se o videu. Naj udeleženci razmislijo o tem, kaj se je dogajalo: Kaj se jim zdi narobe? Kaj se jim zdi prav?</p>
<p>Opazovalec_ka in učinek opazovalca (bystander effect) 10 min</p>	<p>Opazovalci_ke (angl. bystanders) so posamezniki_ce ali skupine ljudi, ki so priče kritičnim dogodkom, tudi nesrečam, ali pa dogodkom diskriminacije, sovražnemu govoru in nasilnim dejanjem, a ob soočenju z njimi iz različnih razlogov ostanejo na strani in ne posredujejo.</p> <p>Kaj kažejo študije in eksperimenti (učinek opazovalca)?:</p> <p>Več kot je nedejavnih prič nekega problematičnega dogodka, manj verjetno je, da bodo prisotni ljudje reagirali in posredovali...</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=vjP22DpYYh8 (požar)</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=w8EtYRTTqlg (tekma)</p>
<p>Powerpoint 10 minut</p>	<p>Izkušnje z rasizmom, diskriminacijo in sovraštvom se razlikujejo in se doživljajo različno, od (razložite vsako točko in za pojasnilo uporabite Power Point in videoposnetke):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Verbalne zlorabe ter izražanja sovraštva in nasilja v anonimnem srečanju <p>https://www.youtube.com/watch?v=7JUzzBmbchs</p>

	<p>(Pokrito dekle na vlaku, vsak scenarij 30 sekund, vse skupaj 1 minuta)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vsakodnevnega rasizma, kot so naključne šale in komentarji, ki krepijo negativne stereotipe ali predsodke o ljudeh glede na njihovo raso, barvo kože ali etnično pripadnost <p>https://www.youtube.com/watch?v=NI93cPDVp4g 5 min</p> <ul style="list-style-type: none"> • Institucionalizirane oblike rasne diskriminacije • Sistemskih težav, ki nesorazmerno vplivajo na določene skupine, prepoznavne po rasi (npr. staroselci, romsko prebivalstvo, ljudje s temnejšim tonom kože ali druge vidne manjšine) <p>https://www.youtube.com/watch?v=KU1v5MVpbJ8 1 min</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pomanjkanja kulturne raznolikosti v vodstvu, v vladi in v podjetjih • Zganjanja strahu pred prosilci za azil in muslimani, pogosto z rasnimi podtoni <p>Še kaj? Komentarji, vprašanja?</p> <p>Glavni vir: https://humanrights.gov.au/our-work/race-discrimination/publications/national-anti-racism-framework-scoping-report</p>
<p>Pavza (10 minut)</p>	
<p>Modul 2: Ukrepanje opazovalcev: kaj je pomembno? (50 minut)</p>	
<p>Kaj je ukrepanje opazovalca?:</p> <p>5 - 10 minut</p>	<p>V nekaj stavkih razložite posredovanje opazovalca – uporabite Power point</p>
<p>Poglavitna aktivnost:</p> <p>Situacija opazovalca</p> <p>Udeleženci v parih razpravljajo o vinjetah:</p>	<p>Udeleženci so razdeljeni v pare. Izroček 1</p> <p>Uporabljamo vinjete iz prejšnjih raziskav v naših mestih, vsako natisnjeno na papir. Vsak par dobi eno ali dve - glede na število udeležencev. Pojasnite, da so to resnične zgodbe, ki so jih povedali udeleženci naših fokusnih skupin v več prestolnicah v Evropi.</p> <p>Udeležencem razložite, da so vsi dobili primer različnih vrst vedenja, ki se dogaja migrantom v naši okolici. Udeleženci naj preberejo vinjete, razmislijo o njih in razpravljajo o tem, kaj se je zgodilo. Zanima nas, kakšen bi bil njihov odziv kot opazovalca. Tu ni pravih/napačnih odgovorov. Želimo vedeti, kaj mislijo, da bi opazovalci v idealnem primeru morali storiti, kakšen je verjeten odziv in kakšne so ovire, ki bi</p>

25 minut	<p>lahko preprečile idealen odziv? Spodbujajte jih, naj natančno povedo, kaj bi storili. (10 minut)</p> <p>Medtem ko se pogovarjajo, na tri liste flipchart napišite naslove: Kaj se zgodi; Kaj delamo (razdeljeno na idealno in dejansko); Ovire za preprečevanje.</p> <p>Po končani razpravi v parih/manjših skupinah upoštevajte povratne informacije udeležencev. Za povratno informacijo potrebujete 10 minut.</p> <p>Prosimo jih, naj na glas preberejo svoje vinjete in nato podajo povzetek svoje razprave. Njihove odgovore zapišite pod naslove na tablo in poudarite podobnosti/razlike med skupinami.</p> <p>Ko je seznam končan, vprašajte, ali želi kdo komentirati/dodati/spremeniti karkoli. Identificirajte vse težave, ki so na seznamu, in jih povežite z ovirami za ukrepanje.</p>
Kakšne so ovire za odziv ali posredovanje?: 10 minut	<p>1. Video "Schwarzfahrer": https://www.youtube.com/watch?v=D_paqWloZ7g (moški nadleguje temnopoltega potnika na avtobusu in postane nasilen, ko se vmeša aktivni opazovalec – 3 minute)</p> <p>Skupine skupaj razpravljajo (7 minut):</p> <p>2. Power point. Izroček 2: Kakšne so ovire za ukrepanje opazovalcev? (5 minut)</p> <p>Glavne ovire za aktivno posredovanje opazovalcev so po projektu <i>Bystander Anti-Racism Project</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Videti tarčo rasizma kot pripadnika druge skupine, za katero niste odgovorni (izključna skupinska identiteta) - Strah pred nasiljem ali poniževanjem, biti tarča storilca - Dojemanje, da bi bilo ukrepanje neučinkovito - Pomanjkanje znanja o tem, kako posredovati - Zaskrbljenost, da bi soočenje veljalo za agresivno ali ne "žensko" (predpisi o vlogi spola) - Upravljanje vtisov - Želja po ohranjanju pozitivnih medosebnih odnosov - Želja po izogibanju konfliktom - Svoboda govora/antipolitična korektnost - Družbene norme, ki so tolerantne do rasizma <p>Prirejeno po Berkowitz, A. (2009) <i>Response Ability: A Complete Guide to Bystander Intervention</i>, Beck & Co., str. 10)</p>
Opcijsko/Izbirno	<p>Rast in fiksna miselnost:</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=dg_HGGeb_EE</p>

Pavza (10 minut)	
Modul 3: Ukrepanje opazovalcev – kaj pomaga (45 min)	
<p>Kaj pomaga postati aktiven opazovalec?</p> <p>Glavna aktivnost</p> <p>Scenariji in igra vlog (prilagojeno posebnim okoliščinam v državi)</p> <p>25 minut</p>	<p>Udeleženci_ke izvedejo igro vlog s scenariji z vinjet, ali z nekim drugim scenarijem – morda razvijejo več kot eno igro vlog. Za izhodišče lahko vzamejo svoje delovno okolje ali pa si pomagajo z zgodbami, o katerih smo že razpravljali. Drug drugemu naj dajejo konstruktivne povratne informacije o tem, kaj se je zdelo dobro in zakaj. Lahko si naredijo opombe, ki jim bodo v pomoč, ali pa se takoj lotijo improvizacije.</p> <p>Začnejo lahko tako, da uprizorijo "slabo" igro vlog (npr. agresivno ali neučinkovito posredovanje) in jo primerjajo z "dobro" igro vlog.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kako bi posredovali? – pogovorite se o tem, kako in kdaj bi lahko učinkovito posredovali. • Ali bi bilo to varno? Zakaj in kdaj ne? • Kakšne so posledice neposredovanja? • Kako lahko najbolje podprete žrtev? • Kateri so najboljši načini komuniciranja z nadlegovalcem? • Katere vrste besed in besednih zvez ali drugih vrst neverbalne komunikacije lahko uporabljate?
<p>Kaj ljudem pomaga posredovati?</p>	<p>Video »V supermarketu« (30 sekund):</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=xRQfISSp0dQ</p> <p>Power point (Izroček 3) Kaj ljudem pomaga posredovati?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Poznavanje, kaj je rasizem - Zavedanje škode, ki jo povzroča rasizem - Zaznavanje odgovornosti za posredovanje - Zaznana sposobnost posredovanja - Želja po izobraževanju storilca - Čustveni odzivi na rasizem: empatija, izražanje jeze, neodobravanja itd. - Samopotrditvev - Antirasistične družbene norme
<p>Oblike delovanja opazovalcev</p>	<p>Power point in Izroček 4_ Oblike delovanja opazovalcev</p> <ul style="list-style-type: none"> - Soočenje ali nestrinjanje s storilcem (če je to varno) - Imenovati to "rasizem" ali "diskriminacija" (če je to produktivno) - Prekinjanje ali odvrčanje storilca (če je to varno) - Tolažba prizadetih oseb - Izražanje razburjenih občutkov

	<ul style="list-style-type: none"> - Iskanje pomoči prijatelja, učitelja, vodilne osebe, trenerja itd. - Prijava dogodka oblastem. <p>Vir: https://www.splcenter.org/20171005/splc-campus-guide-bystander-intervention#bystander</p>
Štirje osnovni načini reagiranja - 4 Ds	<p>Power point: obstajajo štiri osnovni načini reagiranja (Izroček 4)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Distrakcija (uporaba distrakcije da bi zaustavili incident); - Delegiranje (prošnja za pomoč tretje osebe); - Zadrževanje (ukrepanje po dejstvu); - Dokumentiranje (posnetek dogodka). <p>Vir: https://www.splcenter.org/20171005/splc-campus-guide-bystander-intervention#bystander</p>
Zaključna aktivnost (15 minut)	
Zaključki in vprašalniki po izobraževanju: 15 minut	<p>Na kratko povzemite module s poudarkom naslednjih sporočil:</p> <p>(Lahko vključite kratek povzetek "Temeljna protirasistična načela poučevanja" ali "Temeljna protirasistična načela komunikacije s strankami")</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zahvalite se udeležencem za vse, kar so delili. • Spodbudite jih, da razmišljajo o tem, kako se lahko spopadejo z rasistično diskriminacijo in diskriminacijo priseljencev na ravni mesta ter v njihovem delu in vsakdanjem življenju. • Recite, da se veselite njihovih povratnih informacij o programu usposabljanja (anonimni naknadni vprašalniki) • Ponovite, kako želite, da sodelujejo s projektno skupino, ki bo nadaljevala to delo znotraj projekta in tudi po izvedbi projekta. <p>Vprašajte jih, če imajo dodatna vprašanja ali komentarje. Razdelite evalvacijske vprašalnike in jih prosite, da jih izpolnijo.</p>
Opcijsko/lzbirno	<p>The Bystander Effect</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=z4S1LLrSzVE</p> <p>Dangerous conformity</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=AFcoih3zybY</p> <p>What would you do?</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=ByGDnLuDbF0</p>

Priloge: izročki, PowerPoint prezentacija & evalvacijski vprašalnik